Mikilvægi markaðsstarfs í sjávarútvegi

Daði Már Kristófersson
Hagfræðideild Háskóla Íslands

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

Yfirlit

- Þróun á verðmæti fisks
- Hvað skýrir þá þróun?
- Hlutur markaðsstarfs í aukinni verðmætasköpun?

Verðmæti fiskútflutnings

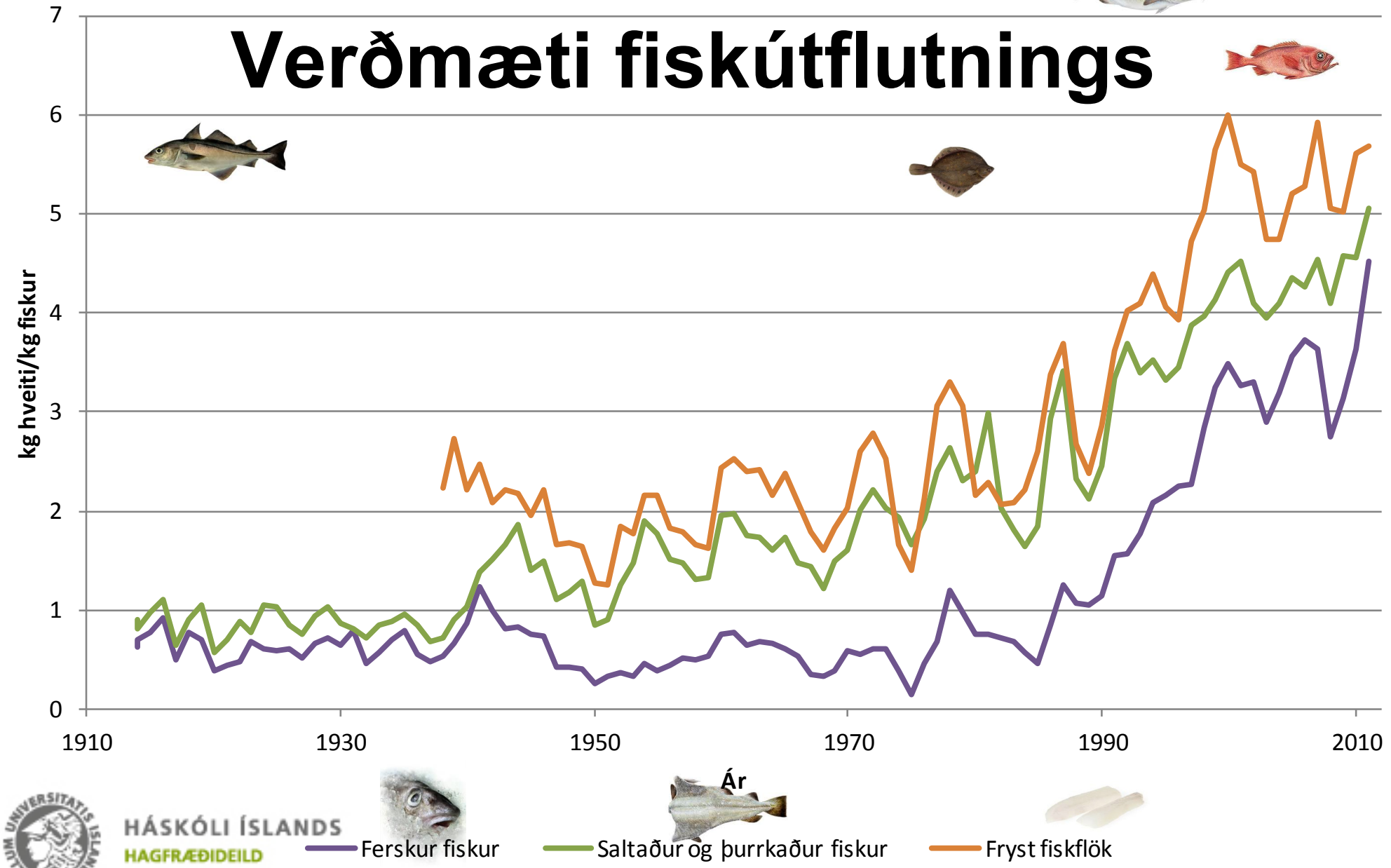

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands)

Ytri skilyrði

- Alþjóðleg
  - Heimsafli til manneldis staðnað undanfarna áratugi
  - Mannfjöldi stöðugt vaxandi
  - Breytingar á neyslumunstri
  - Alþjóðlegir viðskiptasamningar
- Innlend
  - Hagstjórn/peningamálastjórn
  - Kvótakerfið
  - Markaðsfyrirkomulag

Innri drifkraftar

- Arðsemishvati í rekstri fyrirtækja
- Vitund um mikilvægi gæða
- Nýsköpun
- Geta til að nýta tækifæri
- Skilningur á markaðsstarfi

Lykilþáttur 1
Frelsi í markaðsmálum

- Fiskur er misleit vara – eiginleikar ráða virði
- Markaðir verða að miðla skilaboðum um óskir neytenda gegnum virðiskeðjuna til útgerðarinnar
- Mikilvægt að fyrirtæki geti háttað skipulagi sínu til að rækja sem best þetta hlutverk

Lykilþáttur 2
Geta virðiskeðju að bregðast við

- Kvótakerfið breytir hvötum í útgerð
  - Hámarka hagnað af úthlutuðu aflamarki
  - Sterkur hvati til vöruvöndunar og markaðsstarfs
- Í kvótakerfi rennur meginþorri umframhagnaðar í öðrum liðum virðiskeðjunnar til útgerðarinnar

Lykilþáttur 3
Áratuga áhersla á gæði

- Þegar tækifæri gáfust til að nýta getuna til að svara þörfum markaðarins var gæðavitund þegar til staðar í vinnslu
- Afrakstur vinnu margra aðila
  - Sölusamtök
  - Stjórnvöld
  - Rannsóknarstofnanir...

Hvernig má aðgreina hlut markaðsstarfs?

- Erfitt að aðskilja hlut markaðsstarfs frá öðrum atriðum
- Hugsanlegt að bera saman lönd þar sem megin munur liggur í getu til að nýta markaðsstarf
- Tillaga: Noregur vs Ísland

Samanburður við Noreg

- Svipað
  - Tegundasamsetning
  - Veiðistjórnun
  - Tæknistig
  - Vinnsluhefðir
- Ólíkt
  - Markaðsfyrirkomulag
  - Þjóðhagslegt mikilvægi

Hvaða mun gætum við séð?

- Tvær tilgátur
  - Betri framleiðsla – ætti að lýsa sér í hærra einingaverði á íslenskum fiski samanborið við norskan
  - Hagkvæmari vörusamsetning – ætti að lýsa sér í ólíkri þróun á Íslandi og í Noregi
- Niðurstaðan ætti að vera betri afkoma

Hlutfallslegt verð

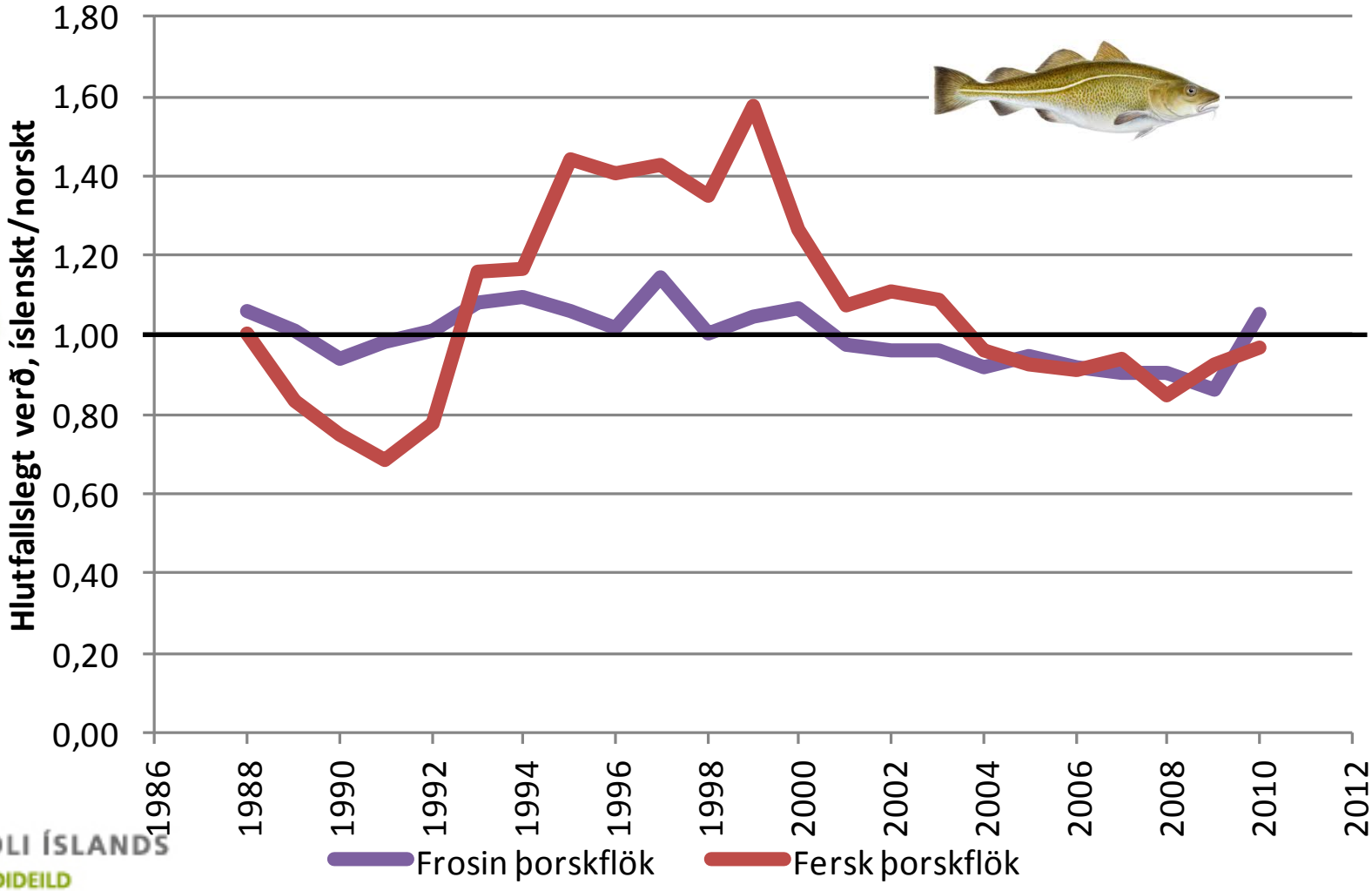

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands, SSB)

Hlutfallslegt verð

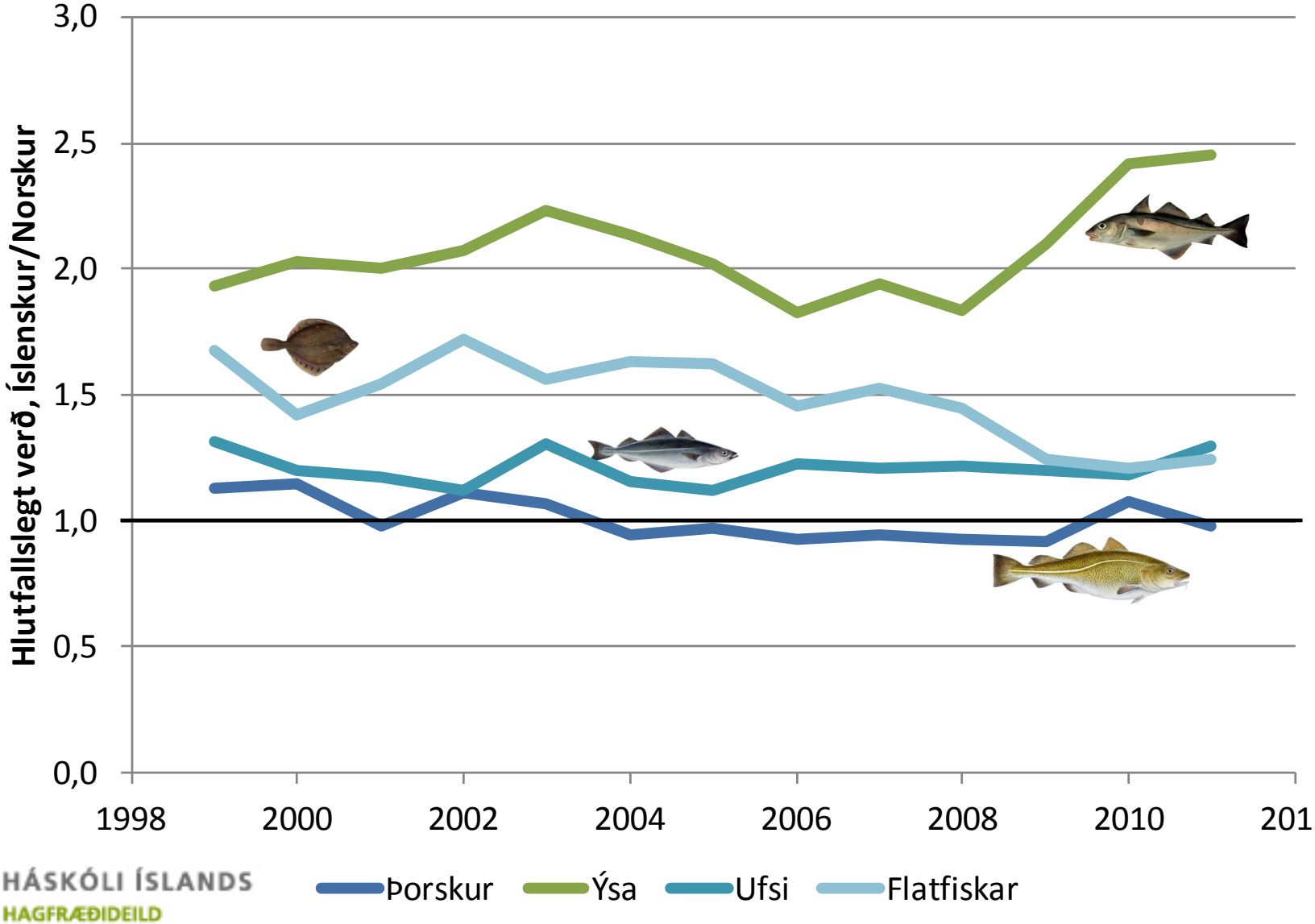

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands, SSB)

Útflutningssamsetning - Ísland

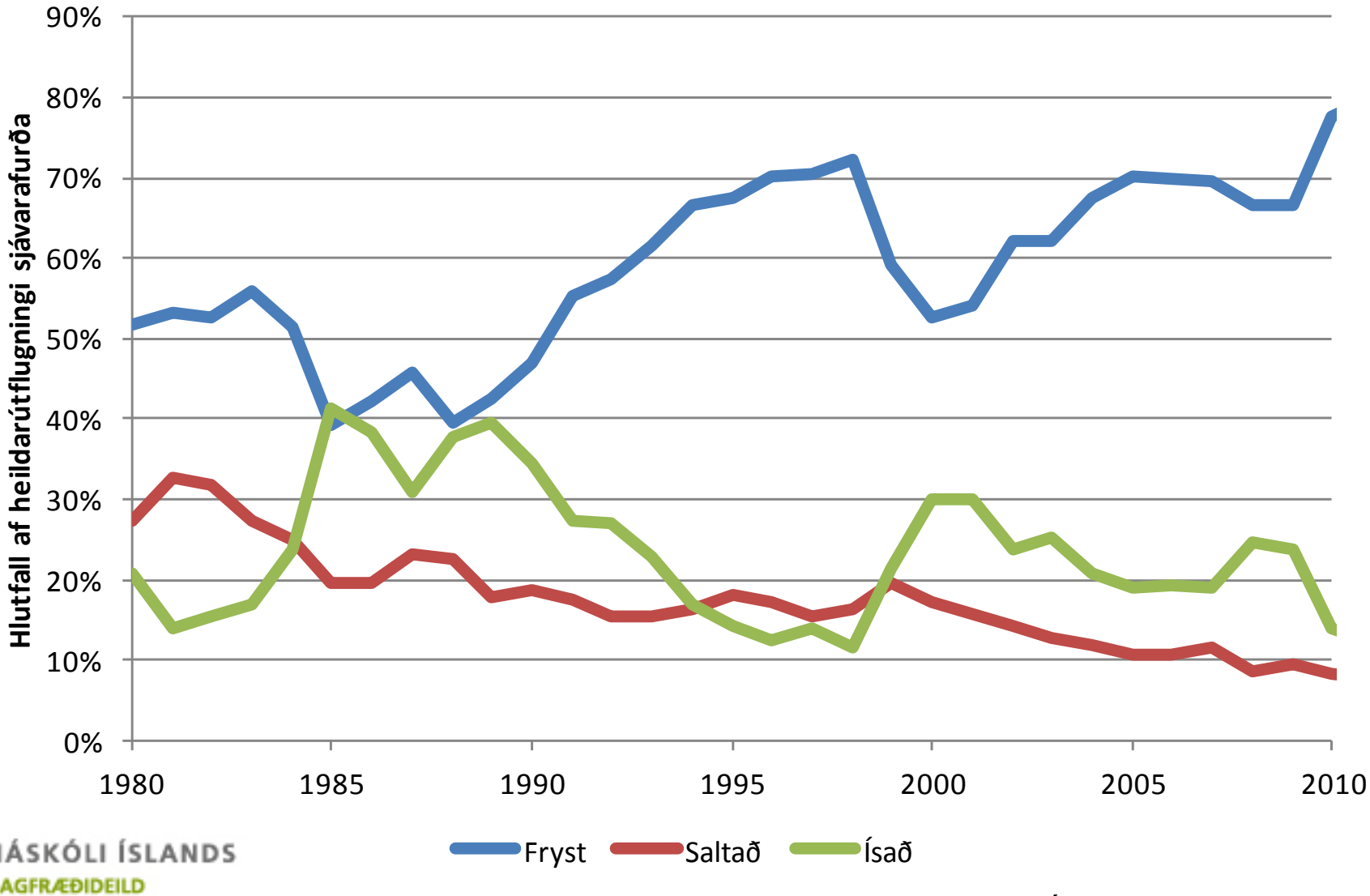

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands)

Útflutningssamsetning - Noregur

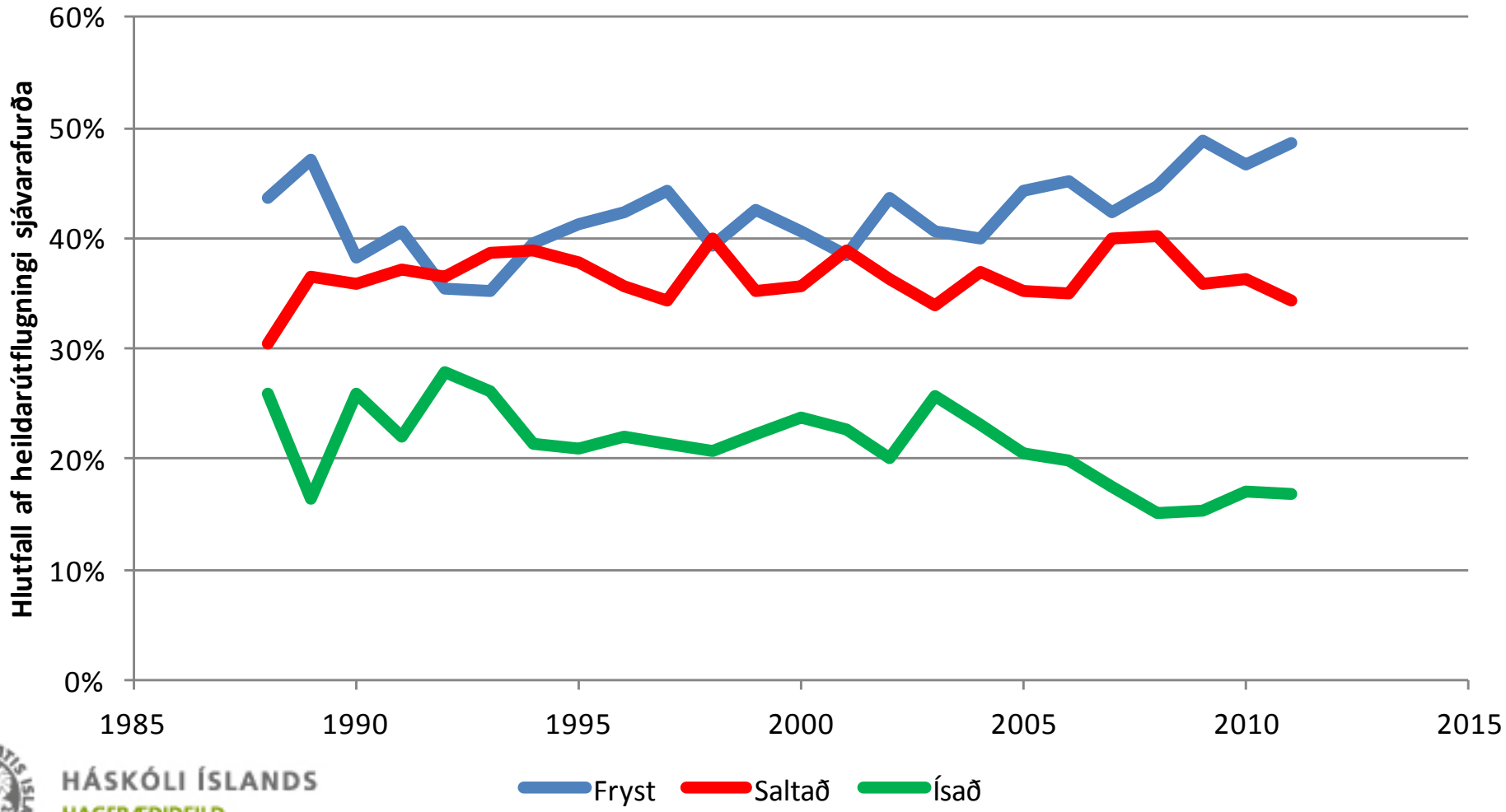

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Eksportutvalget for fisk)

Frekari sundurliðun

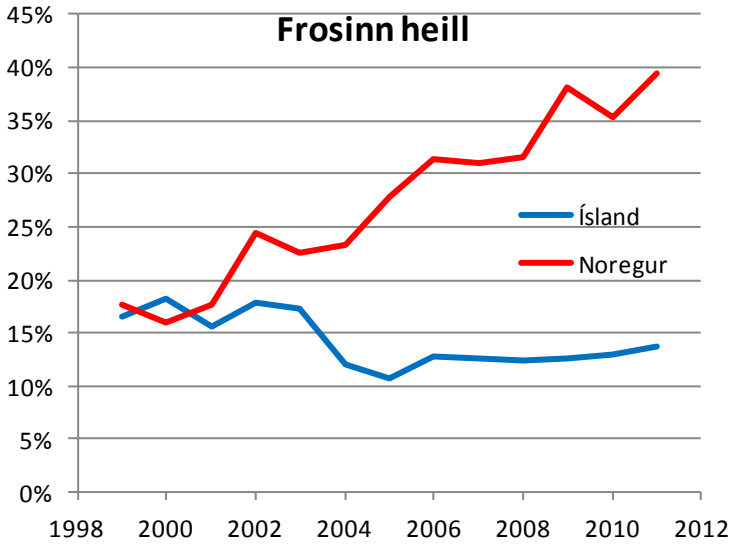

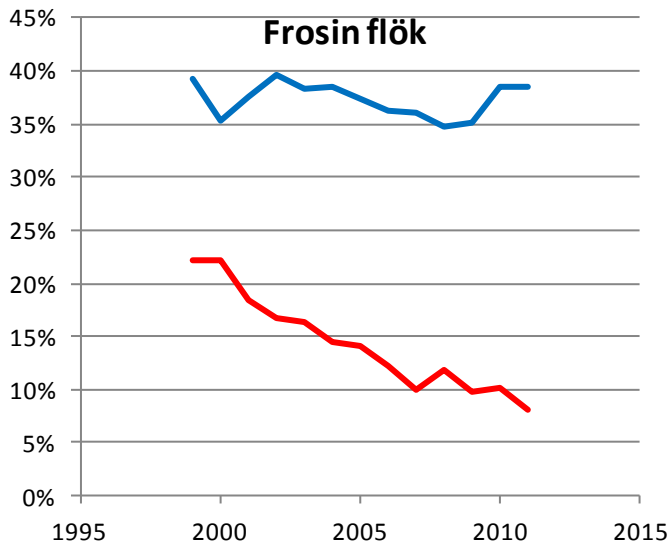

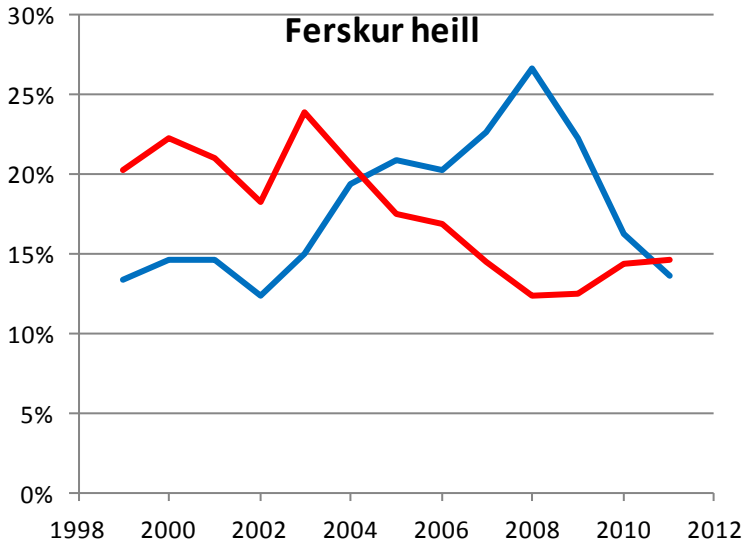

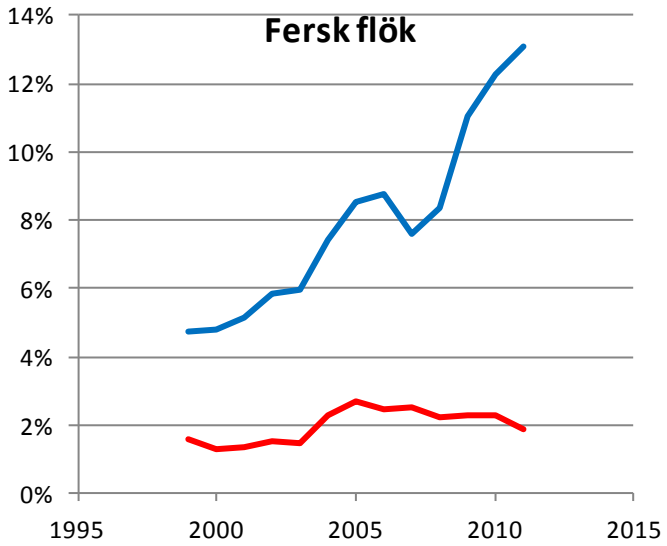

(Heimild: Hagstofa Íslands, Eksportutvalget for fisk)

Virðisauki ólíkra afurða

Vinnsluaðferð	1992-1999	2000-2005	2006-2010
Ferskur – heill	67	45	34
Ferskur – flök	64	94	107
Frystur í landi	43	40	26
Sjófrystur	38	47	31
Saltaður	97	83	80

(Heimild: Ögmundur Knútsson, Daði Már Kristófersson og Helgi Gestsson 2012)

Samantekt samanburða

- Svipað verð á stærri flokkum afurða
- Hærra einingaverð í minni tegundum
- Verulega frábrugðin samsetning afurða
  - Þróun í átt til verðmeiri afurða með mikinn virðisauka
- Skilar þetta sér í betri arðsemi?

Afkomuþróun í bolfiskútgerð

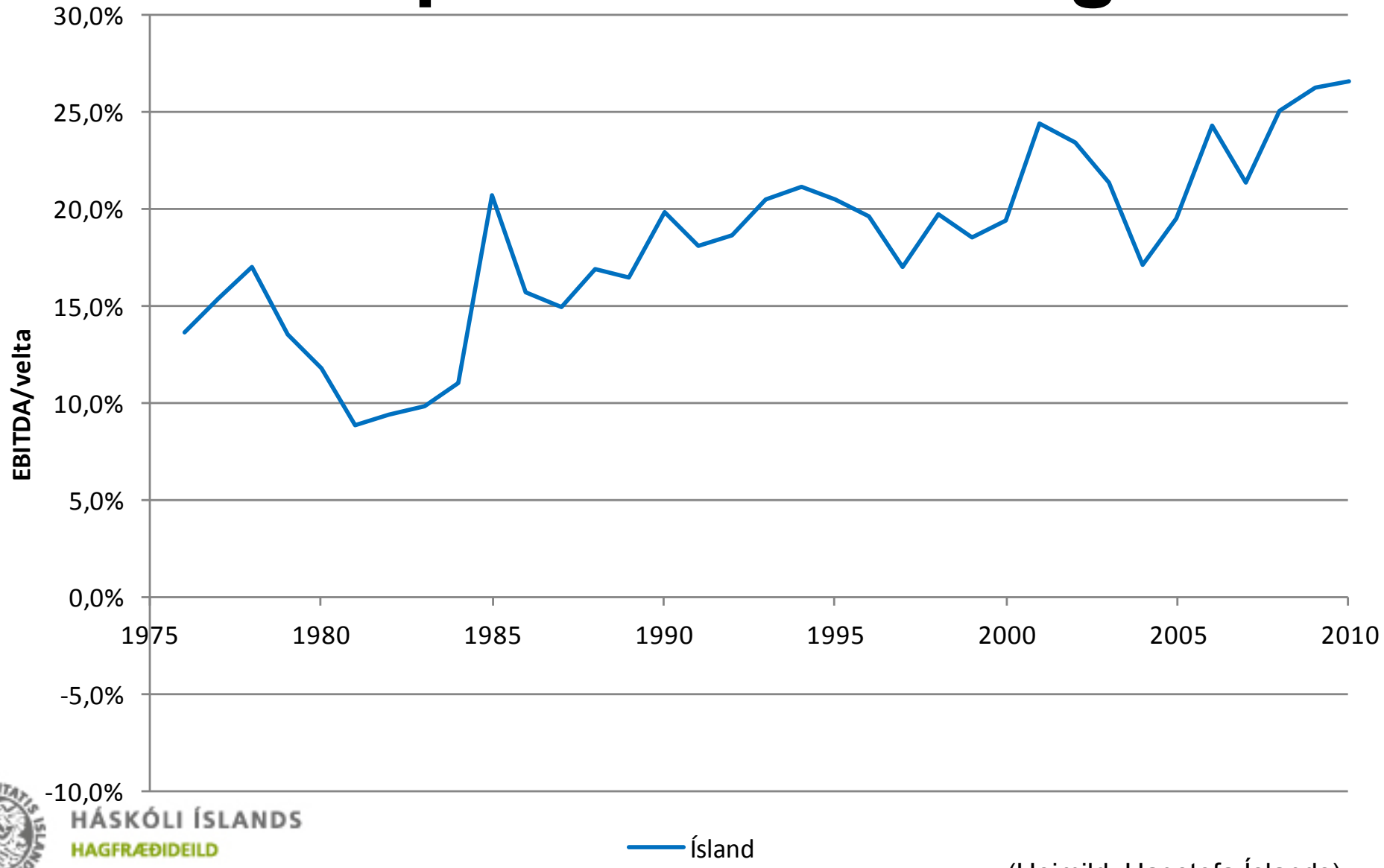

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands)

Afkomuþróun í bolfiskútgerð

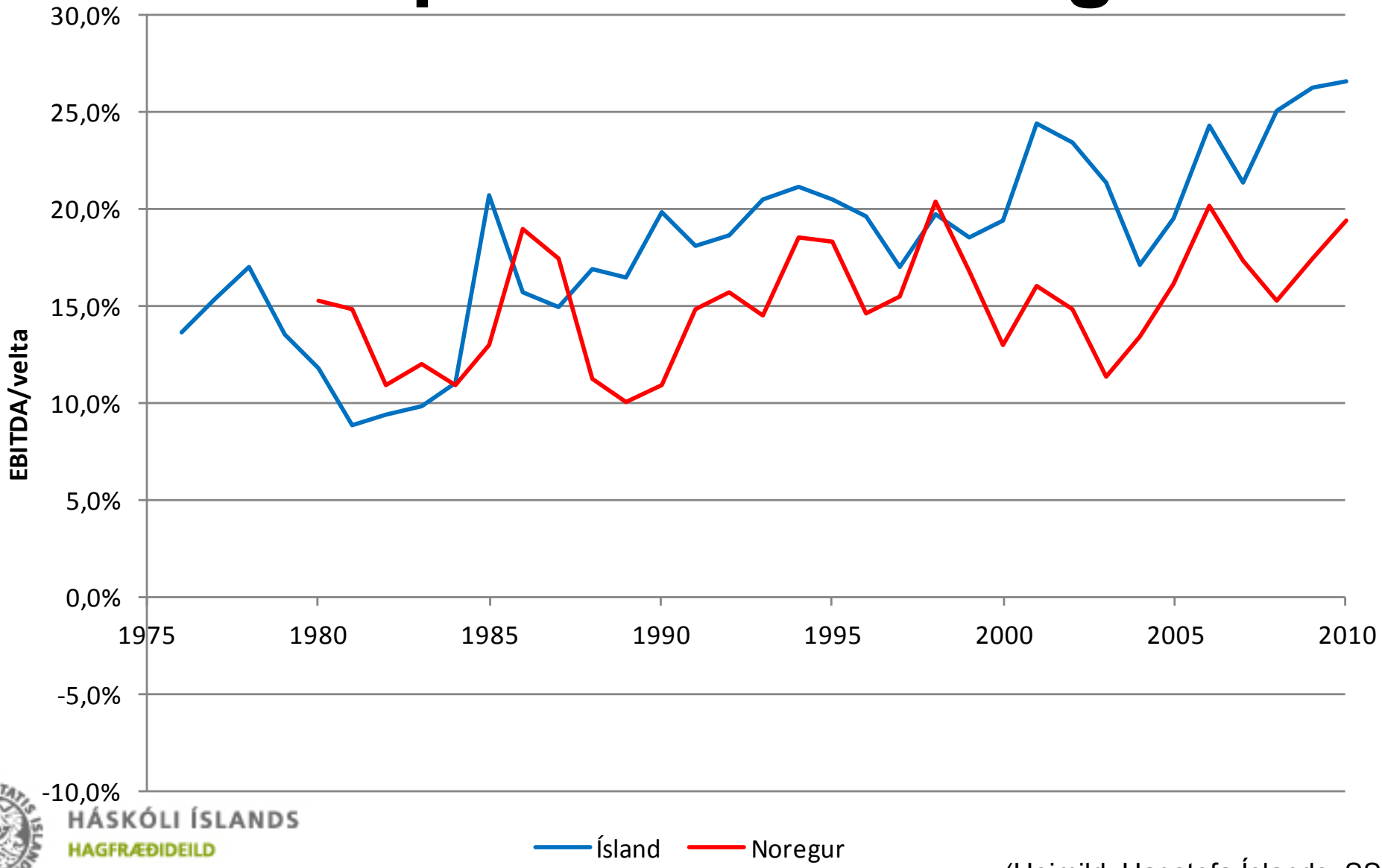

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands, SSB)

Afkomuþróun í bolfiskútgerð

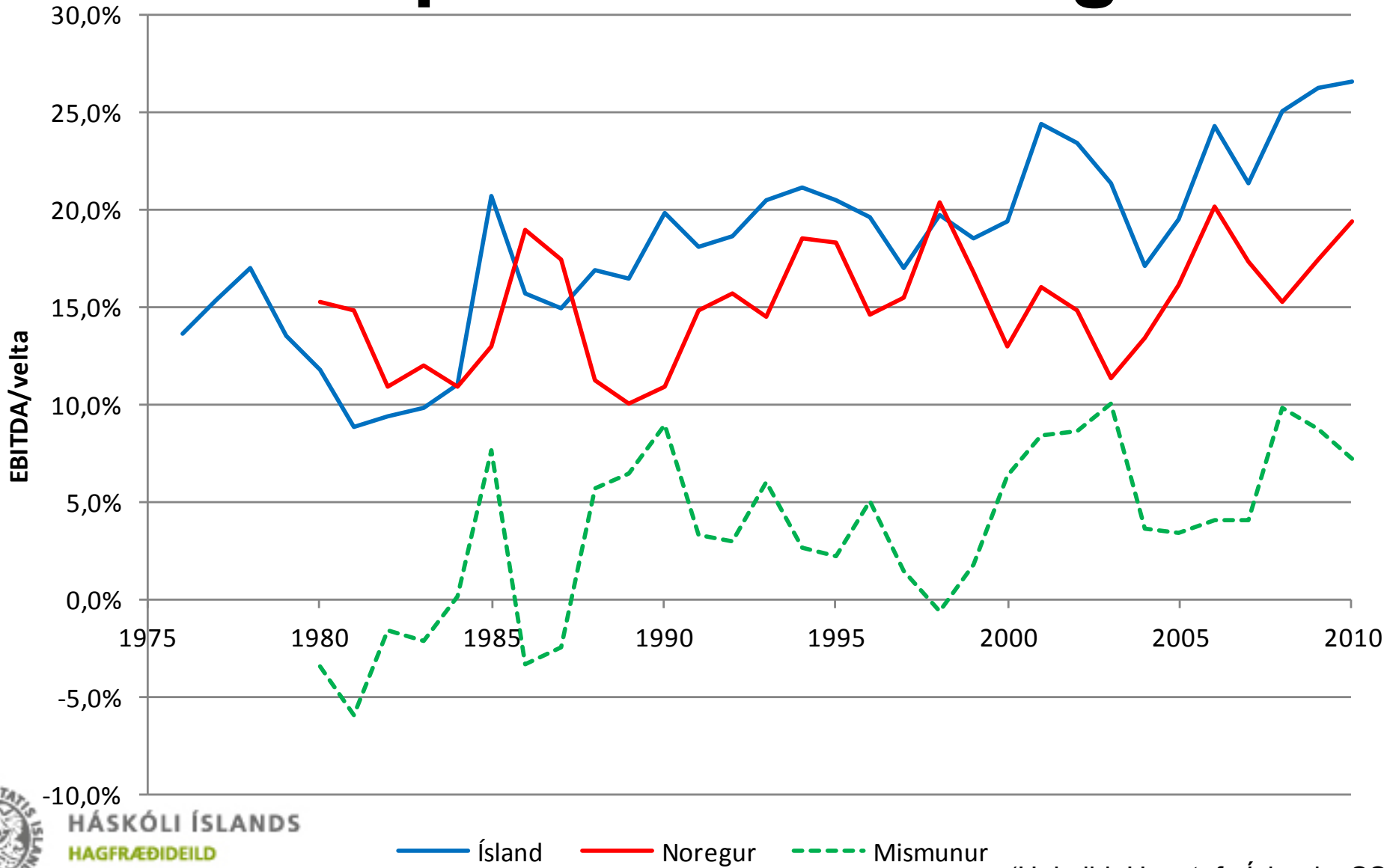

HÁSKÓLI ÍSLANDS
HAGFRÆÐIDEILD

(Heimild: Hagstofa Íslands, SSB)

Breyttar áherslur í virðiskeðjum

Veiðidrifið

Markaðsdrifið

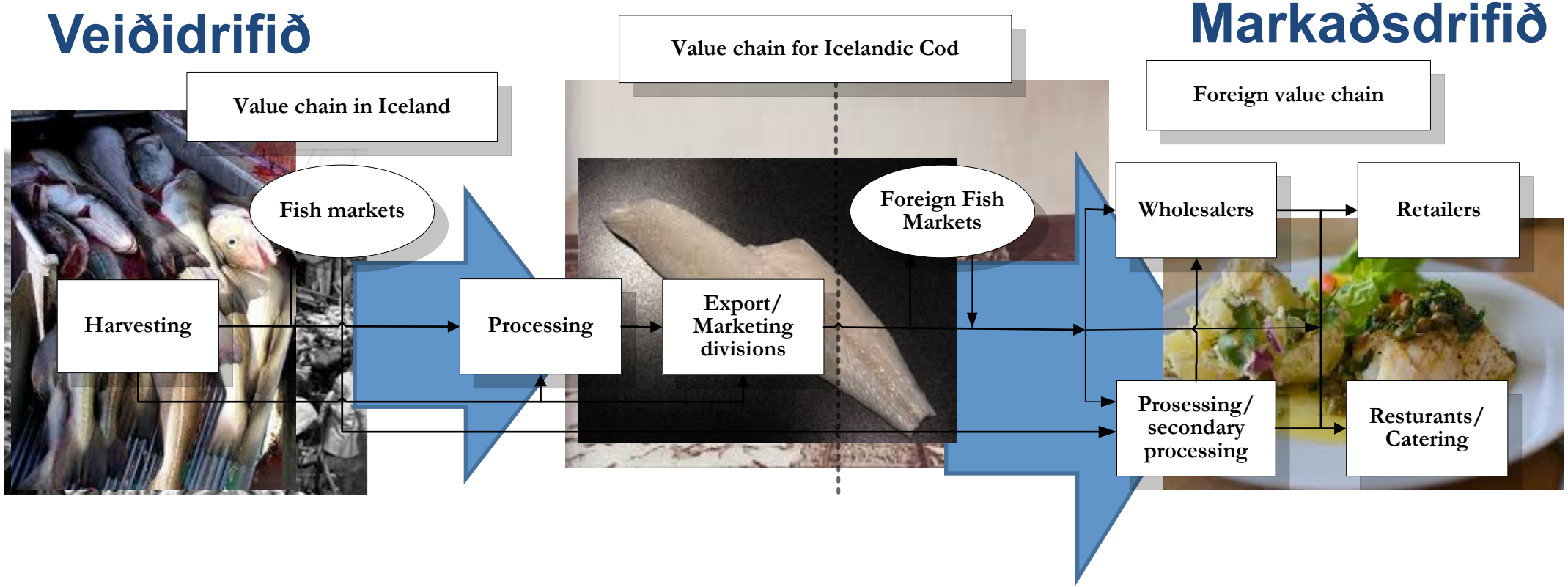

Breyttar áherslur í virðiskeðjum

- Veiðidrifnar virðiskeðjur verðlauna
  - Nálægð við fiskimið
  - Afkastagetu
  - Lágmarka kostnað

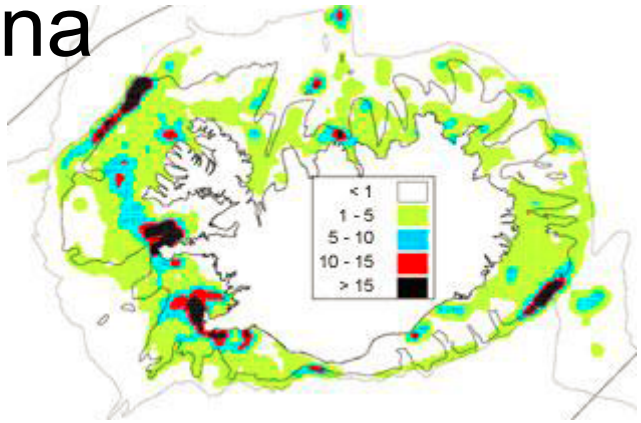

- Markaðsdrifnar virðiskeðjur verðlauna
  - Markaðsstarf
  - Vöruþróun
  - Gæðastarf
  - Hámarka hagnað

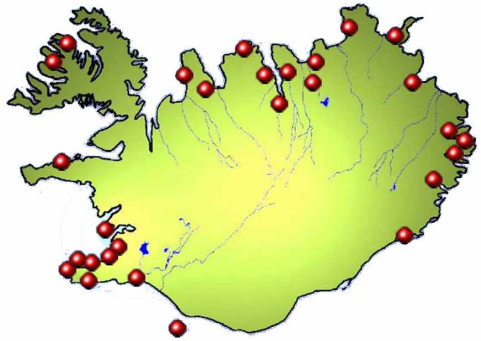

Mat á framlagi markaðsstarfs

- Samanburður á arðsemi við Noreg gefur mat á **lágmarksframlagi markaðsstarfs** til þjóðarbúsins
- Einungis byggt á mismunandi arðsemi
  - En norðmenn eru ekki verstir
- Einungis metið fyrir botnfisk
- Ekki litið til samspils við aðra þætti
  - t.d. gengi, heildarafla, aflasamsetning...

Hreint framlag markaðsstarfs

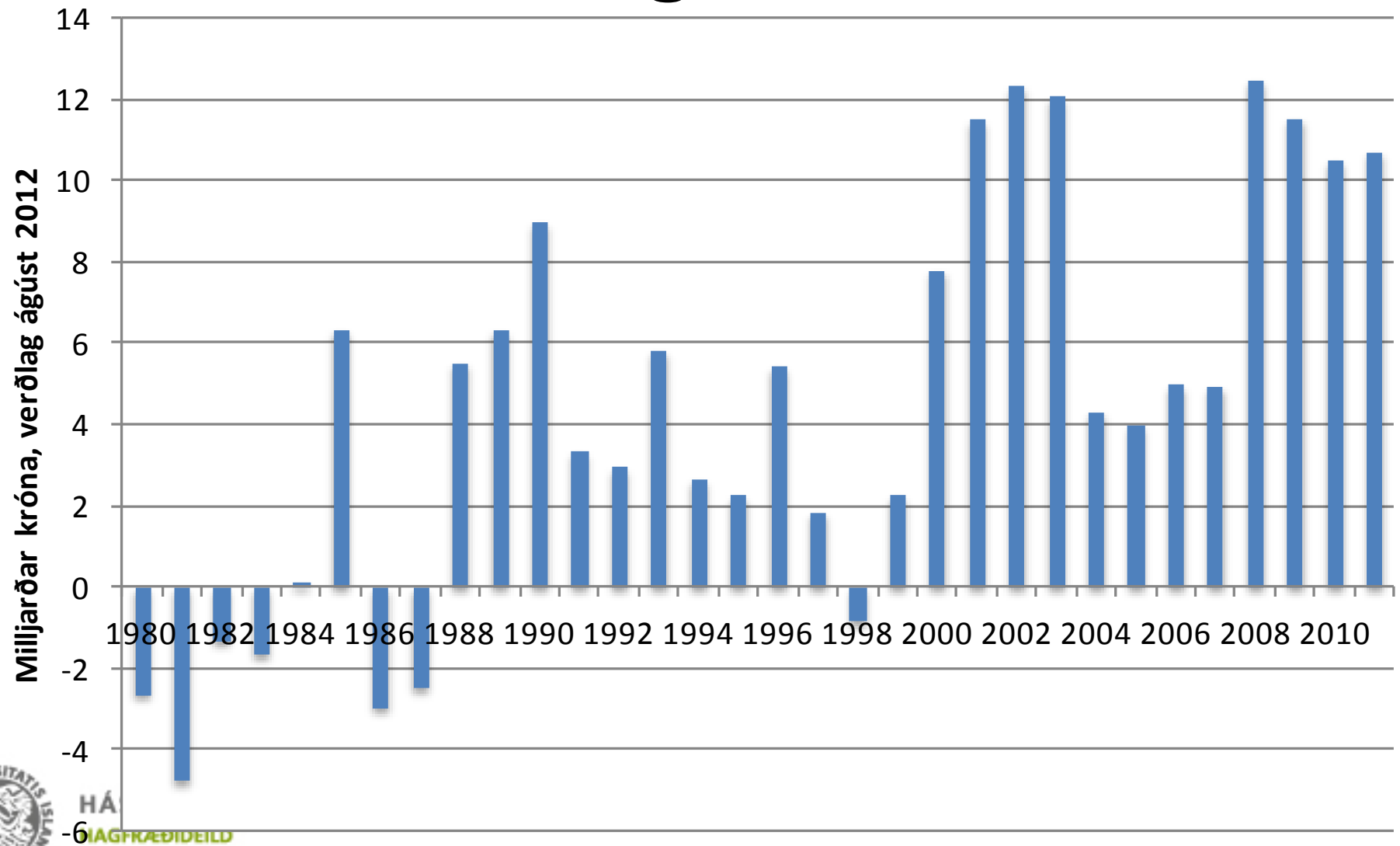

Síðan 2000

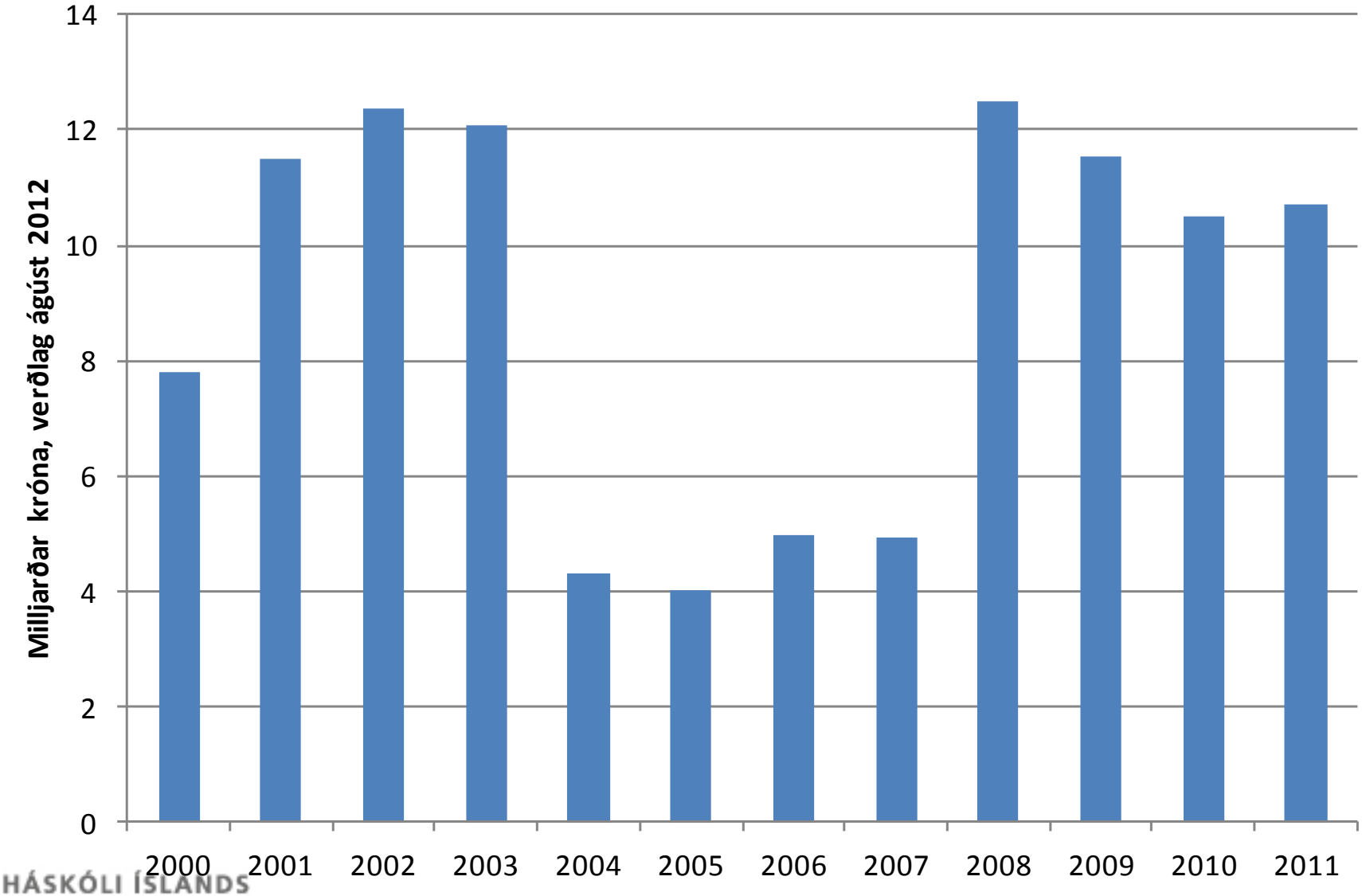
Milljarðar króna, verðlag ágúst 2012
14
12
10
8
6
4
2
0
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011

Samatekt

- Markaðsstarf skilað miklum verðmætum
- Leyst úr læðingi með tilkomu kvótakerfisins og markaðsfrelsis
- Áhrif markaðsstarfs greinileg ef borið er saman við Noreg
- Framlag markaðsstarfs í botnfiski að minnsta kosti 10-12 milljarðar á ári

Eitt orð um framtíðina

- Umtalsvert rúm fyrir enn betri árangur
  - Tækniframfarir í vinnslu og geymslu stöðugar
- Mikilvægt að viðhalda áherslu á verðmætasköpun
- Tryggja þarf að umgjörð veiða og vinnslu styðji langtímahugsun í markaðsmálum

Annað orð um framtíðina

- FAO spáir því að hlutur eldis í fiskframboði til manneldis fari upp fyrir viltan fisk á þessu ári (um 60 MT hvort)
- Eldi er landbúnaður – þar sem mun meiri stjórn er á framleiðsluferlinu
- Þrýstingur á virðiskeðjurnar mun aukast enn
- Ekki má draga úr markaðsstarfi ef viðhalda á góðri stöðu

Endir